

Tècniques contrapuntístiques no tonals: una aproximació a la música del segle XX a través de tres propostes pedagògiques

La tesi doctoral de Carme Fernández Vidal, defensada a la UIB, analitza les propostes pedagògiques per a l'aprenentatge dels llenguatges musicals no tonals que els compositors Julien Falk, Ernst Krenek i Charles Seeger estipularen en els seus tractats

---

Palma. Juny de 2010

La tesi doctoral de Carme Fernández Vidal, defensada a la Universitat de les Illes Balears, és un dels pocs treballs sobre l'especialitat tècnica musical (contrapunt) que s'han elaborat a Espanya. Aquest treball sobre les tècniques contrapuntístiques no tonals al segle XX és una contribució rellevant a la musicologia –concretament, al coneixement de la música del segle XX, ja que el punt de partida és l'estudi de textos connectats amb la musicologia europea i americana i, per tant, l'abast i la transcendència supera el marc nacional i s'integra de ple en els estudis de caràcter analític i tècnic de la música del segle XX que avui dia es duen a terme en l'àmbit internacional.

Cal destacar la repercussió d'aquesta investigació sobre l'ensenyament musical, ja que a la tesi *Estudio comparativo de tres propuestas didácticas de contrapunto no tonal en el siglo XX: la técnica atonal de Julien Falk, el contrapunto disonante de Charles Seeger y el contrapunto dodecafónico de Ernst Krenek*, Fernández Vidal realitza un exhaustiu estudi dels poquíssims llibres de text que existeixen destinats a l'aplicació pràctica dels llenguatges no tonals en el marc de la docència. Són textos que exposen l'anàlisi i la descripció de la música no tonal escrita en les primeres dècades del segle XX. A més, plantegen una metodologia per procedir de manera esglaonada a la consecució de recursos i eines per a

L'autora de la tesi, Carme Fernández Vidal.

Foto: UIB

l'escriptura musical, que guiaran l'estudiant de composició i el docent en les tasques respectives. Aquestes conflueixen en el difícil treball d'introduir-se tècnicament en un llenguatge musical idiomàtic del segle XX que, sota el terme genèric d'atonalitat, abanderà en el seu moment una avantguarda musical que s'alineava amb la resta d'arts envoltades d'un halo rupturista i que ha deixat una petjada inesborrable en la nostra dilatada tradició cultural.

A més, la investigació aporta –en forma d'apèndixs- un material inèdit important en llengua castellana: les traduccions dels tractats de Falk, Krenek i Seeger, que queden així a disposició de l'exigu mercat editorial en espanyol de textos que afronten l'ensenyament de la composició

musical des d'una perspectiva tècnica i sistemàtica. Pot ser que l'absència de les traduccions en el mercat editorial hagi afavorit el fet que l'ús d'aquests tractats no es trobi normalitzat en les aules dels conservatoris i/o universitats. Probablement aquest fet ha constituït un dels principals detonants que han impulsat Fernández Vidal a abordar aquesta investigació, que se circumscriu perfectament a la seva doble faceta com a compositora i com a docent. En definitiva, l'exigència professional que imposa la recerca, la promoció i l'avaluació d'obres com les d'aquests tres autors, perquè, una vegada compreses, puguin ser posades a disposició d'estudiants i investigadors.

A causa del ressorgiment i la renovació que les textures contrapuntístiques varen ostentar en l'anomenada Nova Música, aquest treball evidencia que el marc del contrapunt escolàstic serví a Falk, Krenek i Seeger per articular una metodologia en l'aprenentatge dels llenguatges no tonals, establint-se una normativa basada en l'observació de les seves característiques i dels seus principis més rellevants l'exposició dels quals està impregnada de la pedagogia musical convencional.

Conclusions

Falk, Krenek i Seeger afronten un repte únic entre els teòrics de la seva època: formular un tractat destinat a l'ensenyament de la composició en llenguatges no tonals. La comparativa tècnica dels tres tractats ha permès desglossar una considerable quantitat de conclusions que seran aplicables a l'actual ensenyament del contrapunt, participant així en la necessària revisió de la metodologia per a la millor formació de les generacions futures. Així mateix, aquestes conclusions formen part d'una reflexió fonamental sobre la música del segle XX en allò que es refereix especialment a la comprensió del fenomen atonal vist des de la seva intrínseca vinculació a la tonalitat.

El ressorgiment del contrapunt fou, sobretot, una qüestió de necessitat: les tècniques contrapuntístiques varen constituir el suport procedimental per dotar d'unitat la música mancada dels mecanismes tonals.

L'atonalitat no va suposar una ruptura amb els principis tonals tradicionals, sinó, simplement, la seva evolució. La tesi ha verificat que les propostes de Falk, Krenek i Seeger mostren un clar deute amb la tradició i hi estan fortament vinculades. Per tant, l'atonalitat ni va substituir ni va suprimir la tonalitat, sinó que va enriquir d'una manera extraordinària la ja dilatada tradició de la música occidental.

Les pràctiques pedagògiques actuals haurien d'ampliar els continguts incloent la nova perspectiva que incorporà a la nostra cultura el segle XX. En la formació del discent faran un paper fonamental i paral·lel tant el tractat teòric com el coneixement pràctic de la música escrita en els diferents períodes de la història. Aquest coneixement es fonamentarà en un exercici solvent de l'audició relativa i en una profunda anàlisi de les partitures corresponents, la qual cosa porta implícit atendre la comprensió dels més diversos estils musicals.

Referència de la tesi

Títol: Estudio comparativo de tres propuestas didácticas de contrapunto no tonal en el siglo XX: la técnica atonal de Julien Falk, el contrapunto disonante de Charles Seeger y el contrapunto dodecafónico de Ernst Krenek

Autor: Carme Fernández Vidal

Àrea de coneixement: Història de la Música

Departament: Ciències Històriques i Teoria de les Arts

Directora: Teresa Catalán Sánchez

Codirectora: Catalina Cantarellas Camps

Qualificació: Excel·lent cum laude per unanimitat.

Membres del tribunal

President

Dr. Román de la Calle

Departament de Filosofia i Ciències de l'Educació

Universitat de València

Vocals

Dr. Tomás Marco Aragón

Departament de Musicologia

Universitat Complutense de Madrid

Dr. Alfredo Vicent López

Departament de Música

Universitat Autònoma de Madrid

Dr. José Ignacio Palacios Sanz

Departament de Didàctica de l'Expressió Musical

Universitat de Valladolid

Secretari

Dr. Bartomeu Jaume Bauzá

Conservatori Superior de Música de València